

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Zasady oceniania rozwiązań zadań
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Geografia
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Formy arkusza:</i>	MGEP-R0-100, MGEP-R0-200, MGEP-R0-300, MGEP-R0-700, MGEP-R0-Z00, MGEU-R0-100
<i>Termin egzaminu:</i>	19 maja 2023 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	28 czerwca 2023 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1.1. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024 ¹	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz [...] procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali lokalnej [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 7. [...] Wartościowanie zachowań i działalności człowieka w środowisku geograficznym. 11. Analizowanie zjawisk [...] zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem różnych map ogólnogeograficznych [...].	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. V.6) Zdający przedstawia przykłady ograniczeń w zakresie zagospodarowania terenu [...]. XI.4) Zdający przedstawia czynniki rozwoju budownictwa [...]. XIV.1) Zdający [...] wyróżnia główne cechy wybranych krajobrazów w Polsce [...]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map, w tym topograficznych.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne przyrodnicze ograniczenie i poprawna cecha sprzyjająca zabudowie.

1 pkt – poprawne przyrodnicze ograniczenie albo poprawna cecha sprzyjająca zabudowie.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Przykładowe odpowiedzi

Przyrodnicze ograniczenie:

- Podmokły teren.
- Niestabilny grunt.
- Płytkie występowanie wód podziemnych.
- Bliskość rzeki/bagien.

Cechy sprzyjające zabudowie mieszkalnej lub usługowej:

- Niewielka odległość od centrum miasta / portu.
- Łatwy dojazd do drogi wojewódzkiej.
- Odsunięcie terenu od obszaru o gęstej zabudowie.
- Położenie w pobliżu obiektów rekreacyjnych.
- Położenie poza obszarem zalesionym / występowania wydmy.
- Płaski teren.
- Położenie terenu w pobliżu jeziora.
- Bliskość linii energetycznej.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. z 2022 r. poz. 1246).

Zadanie 1.2. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz [...] procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali lokalnej [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 11. Analizowanie [...] współzależności zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map ogólnogeograficznych [...]. Poziom podstawowy 1. Korzystanie z [...] map [...] w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych. 8. Wykonywanie obliczeń matematycznych z zakresu geografii fizycznej i społeczno-ekonomicznej w celu wnioskowania o zjawiskach i procesach geograficznych.	Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map, w tym topograficznych.

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawny sposób obliczenia długości trasy w terenie i czasu jej przejścia wraz z poprawnymi wynikami.
- 1 pkt – poprawny sposób obliczenia długości trasy w terenie wraz z poprawnym wynikiem.
albo
- poprawny sposób obliczenia długości trasy w terenie i czasu jej przejścia bez poprawnych wyników.
- 0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Rozwiązanie

Długość trasy:

skala liczbowa mapy 1 : 55 000

1 cm : 550 m

20 x 550 m = 11 000 m = 11 km

Czas przejścia

11 000 m : 4 km/h = 2,75 h = 2 h 45 min

Odpowiedź: Długość trasy w terenie: 11 km, czas przejścia 2 h 45 min.

Zadanie 1.3. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz [...] procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali lokalnej [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 11. Analizowanie zjawisk [...] zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map ogólnogeograficznych [...]. Poziom podstawowy 1. Korzystanie z [...] map [...] w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych.	Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map, w tym topograficznych.

Zasady oceniania

1 pkt – dwie poprawne cechy.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Przykładowe odpowiedzi

- Misa jeziora ma wydłużony kształt.
- Jezioro jest przepływowe.
- Przez Sarbsko przepływa rzeka Chelst.
- Jezioro ma wyrównaną linię brzegową.
- Jezioro ma niewielkie zatoki.
- Jezioro w pobliżu brzegów zarasta.
- Ma w większości zalesione brzegi.
- Brzegi są częściowo zabagnione.

Zadanie 1.4. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań przyrodniczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 8. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w analizie [...] przemian przestrzeni geograficznej. 11. Analizowanie zjawisk [...] zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map ogólnogeograficznych [...].	Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map, w tym topograficznych. V.3) Zdający charakteryzuje główne procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja) oraz skutki rzeźbotwórczej działalności [...] wiatru [...] i mórz [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawny czynnik wraz z poprawnym procesem.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Przykładowe odpowiedzi

Czynnik: wiatr

- Proces: akumulacja
- Proces: transport
- Proces: deflacja

Czynnik: morze / fale morskie

- Proces: akumulacja
- Proces: transport
- Proces: abrazja/erozja

Zadanie 1.5. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań przyrodniczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 8. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w analizie [...] przemian przestrzeni geograficznej. 11. Analizowanie zjawisk [...] zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map ogólnogeograficznych [...].	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. V.7) Zdający dostrzega prawidłowości w rozmieszczeniu zjawisk i procesów geologicznych na Ziemi. Poziom podstawowy V.3) Zdający charakteryzuje główne procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi [...] oraz skutki rzeźbotwórczej działalności [...] wiatru [...].

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawna odpowiedź odnosząca się do wypukłej części wydmy i jej ramion.
 1 pkt – poprawna odpowiedź odnosząca się do wypukłej części wydmy lub jej ramion.
albo
 – poprawna odpowiedź odnosząca się do dominującego kierunku wiatru.
 0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Przykładowe odpowiedzi

- Wydmy mają czoła skierowane i wysunięte na wschód zgodnie z kierunkiem przeważających wiatrów. Ramiona pozostają w tyle, gdyż piasek jest tu bardziej wilgotny / utrwalony przez roślinność.
- Przeważające zachodnie wiatry przesuwają wydmy na wschód. Ramiona wolniej ulegają przesuwaniu przez wiatr, gdyż czoło jest zbudowane z piasku bardziej suchego/luźniejszego, który łatwiej ulega przemieszczaniu.

Zadanie 1.6. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań przyrodniczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 8. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w analizie [...] przemian przestrzeni geograficznej. 11. Analizowanie zjawisk [...] zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map ogólnogeograficznych [...].	Poziom rozszerzony V.2) Zdający charakteryzuje najważniejsze wydarzenia geologiczne i przyrodnicze w dziejach Ziemi [...] zlodowacenia [...]. V.7) Zdający dostrzega prawidłowości w rozmieszczeniu zjawisk i procesów geologicznych na Ziemi. XIII.1) Zdający przedstawia cechy rzeźby i wyjaśnia wpływ procesów [...] zewnętrznych na ukształtowanie powierzchni głównych jednostek fizycznogeograficznych Polski. Poziom podstawowy V.3) Zdający charakteryzuje główne procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi [...] oraz skutki rzeźbotwórczej działalności [...] wiatru [...].

Zasady oceniania

1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Rozwiązanie

FP

Zadanie 2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań przyrodniczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowania przyrodniczego [...] świata. 8. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w analizie [...] przemian przestrzeni geograficznej.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. III.6) Zdający dostrzega prawidłowości w rozmieszczeniu zjawisk i procesów atmosferycznych. V.7) Zdający dostrzega prawidłowości w rozmieszczeniu zjawisk i procesów geologicznych na Ziemi. XIV.1) Zdający [...] wyróżnia główne cechy wybranych krajobrazów w Polsce: górski[ego] ponad granicą lasu [...]. Poziom podstawowy V.3) Zdający charakteryzuje [...] skutki rzeźbotwórczej działalności [...] wiatru [....].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Rozwiązanie

C

Zadanie 3. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 1. Rozumienie specjalistycznych pojęć i posługiwanie się terminami geograficznymi. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowania przyrodniczego [...]. 11. Analizowanie zjawisk [...] zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map ogólnogeograficznych [...].	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. XIII.7) Zdający charakteryzuje zróżnicowanie rzeźby pobrzeża Bałtyku oraz [...] wyjaśnia genezę wybrzeża niskiego [...]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map, w tym topograficznych. V.3) Zdający charakteryzuje główne procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja) oraz skutki rzeźbotwórczej działalności [...] mórz [...].

Zasady oceniania

1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Rozwiązanie

PP

Zadanie 4. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań przyrodniczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 11. Analizowanie zjawisk [...] zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map ogólnogeograficznych [...].	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map, w tym topograficznych.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Przykładowe odpowiedzi

- Jezioro Łebsko poprzez rzekę Łebę ma połączenie z Morzem Bałtyckim. Dlatego podczas sztormów może dochodzić do napływu słonych wód morskich do jeziora Łebsko.
- Sztormy na Morzu Bałtyckim sprzyjają podsiąkaniu do jeziora Łebsko zasolonych wód podziemnych.
- Podczas sztormów może wystąpić zjawisko cofki na rzece Łebie.

Zadanie 5.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali [...] globalnej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 6. Kształtowanie umiejętności wieloaspektowego postrzegania przestrzeni i wyobraźni przestrzennej.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...]. II.2) Zdający [...] charakteryzuje [...] następstwa [ruchów Ziemi].

Zasady oceniania

1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Rozwiązanie

astronomicznego lata

wschód

Zadanie 5.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali [...] globalnej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk [...] oraz zróżnicowania przyrodniczego [...] świata. Poziom podstawowy 8. Wykonywanie obliczeń matematycznych z zakresu geografii fizycznej i społeczno-ekonomicznej w celu wnioskowania o zjawiskach i procesach geograficznych.	Poziom rozszerzony II.2) Zdający wyznacza współrzędne geograficzne dowolnego punktu na powierzchni Ziemi na podstawie wysokości górowania Słońca w dniach równonocy i przesileń [...]. Poziom podstawowy II.2) Zdający [...] charakteryzuje [...] następstwa [ruchów Ziemi].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawny sposób obliczenia wysokości słońca i poprawny wynik.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Rozwiązanie

$h = 90^\circ - 54^\circ 47'$

$h = 35^\circ 13'$

Wysokość słońca: $35^\circ 13'$

Zadanie 6. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 5. Rozumienie możliwości wykorzystania technologii geoinformacyjnych w poznawaniu świata [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 6. Kształtowanie umiejętności wieloaspektowego postrzegania przestrzeni i wyobraźni przestrzennej.	Poziom podstawowy II.3) Zdający na podstawie zdjęć [...] przedstawia i porównuje ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Rozwiązanie

B3

Zadanie 7. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań przyrodniczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowania przyrodniczego [...] świata. 4. Formułowanie twierdzeń o prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska przyrodniczego [...]. 8. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w analizie [...] przemian przestrzeni geograficznej.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. V.2) Zdający charakteryzuje najważniejsze wydarzenia geologiczne [...] w dziejach Ziemi [...]. V.7) Zdający dostrzega prawidłowości w rozmieszczeniu zjawisk i procesów geologicznych na Ziemi. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...]. V.1) Zdający [...] wyjaśnia wpływ [ruchu płyt litosfery] na genezę procesów endogenicznych.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wyjaśnienie uwzględniające, że kontynenty w przeszłości tworzyły jedną całość, i odniesienie się do właściwego procesu (spreading, powstanie ryftu, rozsuwanie płyt, obecność rozbieżnych prądów konwekcyjnych).

1 pkt – poprawne wyjaśnienie uwzględniające, że kontynenty w przeszłości tworzyły jedną całość.

albo

– odniesienie się do właściwego procesu (spreading, powstanie ryftu, rozsuwanie płyt, obecność rozbieżnych prądów konwekcyjnych).

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Przykładowe odpowiedzi

- Wiek skał bazaltowych świadczy o obecności pośrodku Oceanu Atlantyckiego strefy ryftowej, w której występuje zjawisko spreadingu, co przyczyniło się do oderwania się Afryki i Ameryki Południowej od siebie.
- Płyty afrykańska i południowoamerykańska odsuwają się pod wpływem prądów konwekcyjnych, więc Afryka i Ameryka Południowa, które były połączone, oddalają się od siebie.
- W rejonie Grzbietu Południowoatlantyckiego zachodzi ekspansja/rozrastanie się dna oceanicznego, co przyczyniło się do oddzielenia się Afryki i Ameryki Południowej od siebie.
- W przeszłości Afryka i obie Ameryki były połączone. Kontynenty zaczęły oddalać się od siebie, gdyż utworzyła się strefa ryftowa.

Zadanie 8.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań przyrodniczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowania przyrodniczego [...] świata.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. III.5) Zdający rozpoznaje strefę klimatyczną i typ klimatu na podstawie rocznego przebiegu temperatury powietrza i sum opadów atmosferycznych. III.6) Zdający dostrzega prawidłowości w rozmieszczeniu zjawisk i procesów atmosferycznych. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...]. I.4) Zdający interpretuje dane liczbowe przedstawione w postaci [...] wykresów.

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne wyjaśnienie zawierające odniesienie do przyczyny niższych temperatur na wyspie (zimny prąd morski, obniżanie temperatury przez prąd morski, oddziaływanie antarktycznych mas powietrza, bliskie położenie Antarktydy) albo do przyczyny wyższych temperatur w Krakowie.
- 0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Przykładowe odpowiedzi

- Wyspa jest położona w obszarze oddziaływania zimnego prądu oceanicznego / Dryfu Wiatrów Zachodnich, który obniża średnią roczną temperaturę powietrza.
- Bliskie położenie Antarktydy sprawia, że wyspa znajduje się w strefie oddziaływania zimnych mas powietrza.
- Stosunkowo wysoka średnia roczna temperatura powietrza w Krakowie jest konsekwencją oddziaływania Prądu Zatokowego / ciepłych mas powietrza.

Zadanie 8.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań przyrodniczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowania przyrodniczego [...] świata. 5. [...] Weryfikacja hipotez [...].	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. III.5) Zdający rozpoznaje strefę klimatyczną i typ klimatu na podstawie rocznego przebiegu temperatury powietrza i sum opadów atmosferycznych. III.6) Zdający dostrzega prawidłowości w rozmieszczeniu zjawisk i procesów atmosferycznych. Poziom podstawowy I.4) Zdający interpretuje dane liczbowe przedstawione w postaci [...] wykresów.

Zasady oceniania

1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Rozwiązanie

FP

Zadanie 8.3. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań [...] społecznych, kulturowych, gospodarczych i politycznych w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowania [...] społeczno-gospodarczego [...] świata. 8. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w analizie [...] przemian przestrzeni geograficznej. 11. Analizowanie zjawisk [...] zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map [...] tematycznych.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. X.1) Zdający charakteryzuje różne typy rolnictwa [...]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...]. I.4) Zdający interpretuje dane liczbowe przedstawione w postaci tabel [...]. VII.5) Zdający porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnym poziomie rozwoju gospodarczego [...]. X.3) Zdający wyjaśnia zasięg geograficzny głównych upraw [...] na świecie.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne uzupełnienie nazwami państw trzech wierszy w tabeli.

1 pkt – poprawne uzupełnienie nazwami państw dwóch wierszy w tabeli.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Rozwiązanie

Argentyna

Francja

Kanada

Zadanie 9. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowanie przyrodniczego [...] świata. 11. Analizowanie zjawisk [...] zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map [...] tematycznych.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. III.2) Zdający przedstawia charakterystyczne zmiany pogody w czasie przemieszczania się frontów atmosferycznych [...]. III.6) Zdający dostrzega prawidłowości w rozmieszczeniu zjawisk i procesów atmosferycznych. Poziom podstawowy III.4) Zdający analizuje mapę synoptyczną [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Rozwiązanie

A1

Zadanie 10. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali [...] regionalnej [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 11. Analizowanie zjawisk i współzależności zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map [...] tematycznych.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...]. XIV.6) Zdający wyjaśnia zróżnicowanie klimatu [...] w różnych regionach Polski.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wyjaśnienie odnoszące się do obszarów A i B.

1 pkt – poprawne wyjaśnienie odnoszące się do obszaru A lub B.

albo

– podanie właściwego czynnika klimatotwórczego.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Przykładowe odpowiedzi

- Obszar A leży w strefie cienia opadowego. Chmury deszczonośne, napływające z północnego zachodu, przyczyniają się do powstawania opadów na stokach wzgórz Pojezierza Pomorskiego. Obszar B nie jest oddzielony od Morza Bałtyckiego barierą orograficzną, więc opady są tam wyższe.
- Obszar A ma rzeźbę mało zróżnicowaną / o małych deniwelacjach, która nie „zatrzymuje” chmur z opadami, przemieszczających się z kierunków północno-zachodnich. Na obszarze B występowanie wzgórz sprzyja kondensacji pary wodnej i – w konsekwencji – występowaniu opadów atmosferycznych.
- Na obszarze A, z powodu jego równinnego ukształtowania, są utrudnione kondensacja pary wodnej i powstawanie opadów orograficznych. Na obszarze B, wraz ze wzrostem wysokości n.p.m., roczna suma opadów atmosferycznych wzrasta.

Zadanie 11. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali [...] regionalnej [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowania przyrodniczego [...] świata.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. IV.2) Zdający rozpoznaje i opisuje cechy ustrojów rzecznych na świecie. Poziom podstawowy I.4) Zdający interpretuje dane liczbowe przedstawione w postaci [...] wykresów. XIV.7) Zdający identyfikuje cechy sieci rzecznej Polski.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Przykładowe odpowiedzi

- Pojezierze Pomorskie charakteryzuje się krótszym okresem występowania / mniejszą miąższością pokrywy śnieżnej, więc w niewielkim stopniu zaznacza się tam wiosenne wezbranie roztopowe.
- Rozkład opadów atmosferycznych na Pojezierzu Pomorskim charakteryzuje się mniejszymi różnicami miesięcznych sum opadów między latem a zimą niż na Nizinie Podlaskiej, więc wezbrania i niżówki są mniej widoczne.
- Dorzecze Słupi charakteryzuje się obecnością jezior, więc ta rzeka ma mało zróżnicowane przepływy.
- Pojezierze Pomorskie charakteryzuje się dużą retencją dzięki dużej liczbie jezior / zagłębień bezodpływowych, więc rzeki tego obszaru mają wyrównane przepływy.
- Rzeka Narew przed wybudowaniem zbiornika retencyjnego charakteryzowała się silniejszymi wezbraniem roztopowymi, a przepływy Słupi są mało zróżnicowane.

Zadanie 12. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali lokalnej [...]. 6. Integrowanie wiedzy przyrodniczej [...] i humanistycznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych [...]. 8. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w analizie [...] przemian przestrzeni geograficznej.	Poziom rozszerzony V.4) Zdający charakteryzuje zjawiska wietrzenia fizycznego [...] oraz opisuje produkty i formy powstałe w wyniku tych procesów. V.5) Zdający wykazuje wpływ czynników przyrodniczych [...] na grawitacyjne ruchy masowe [...]. XIV.1) Zdający [...] na podstawie materiałów źródłowych [...] wyróżnia główne cechy wybranych krajobrazów w Polsce: górski[ego] ponad granicą lasu [...]. Poziom podstawowy V.3) Zdający charakteryzuje główne procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja) oraz skutki rzeźbotwórczej działalności rzek, wiatru, lodowców, lądolodu i mórz oraz wietrzenia.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne uzupełnienie dwóch wierszy w tabeli.

1 pkt – poprawne uzupełnienie jednego wiersza albo kolumny z nazwą formy rzeźby w tabeli.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Rozwiązanie

Nazwa formy rzeźby	Geneza formy rzeźby
kocioł lodowcowy	erozyjna
stożek piargowy	akumulacyjna

albo

Nazwa formy rzeźby	Geneza formy rzeźby
stożek piargowy	akumulacyjna
kocioł lodowcowy	erozyjna

Zadanie 13.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 1. Rozumienie specjalistycznych pojęć i posługiwanie się terminami geograficznymi. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych [...]. 8. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w analizie [...] przemian przestrzeni geograficznej.	Poziom rozszerzony V.9) Zdający analizuje fotografię odkrywki geologicznej i wnioskuje na jej podstawie o przeszłości geologicznej obszaru.

Zasady oceniania

1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Rozwiązanie

FP

Zadanie 13.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 1. Rozumienie specjalistycznych pojęć i posługiwanie się terminami geograficznymi. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych [...].	Poziom rozszerzony V.1) Zdający rozumie zasady ustalania wieku względnego [...] skał oraz wydarzeń geologicznych. V.9) Zdający analizuje fotografię odkrywki geologicznej i wnioskuje na jej podstawie o przeszłości geologicznej obszaru.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Przykładowa odpowiedź

Warstwa X jest starsza od uskoków.

Zadanie 14. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 1. Rozumienie specjalistycznych pojęć i posługiwanie się terminami geograficznymi. 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych [...]. 8. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w analizie [...] przemian przestrzeni geograficznej.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. V.3) Zdający [...] przedstawia genezę skał magmowych [...]. Poziom podstawowy V.4) Zdający rozpoznaje wybrane rodzaje skał [...].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawna nazwa skały i poprawne wyjaśnienie uwzględniające magmową genezę.

1 pkt – poprawna nazwa skały albo poprawne wyjaśnienie uwzględniające magmową genezę.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Rozwiązanie

granit

Przykładowe wyjaśnienie:

Skała powstaje w wyniku zastygania magmy w skorupie ziemskiej / głęboko pod powierzchnią Ziemi, w warunkach, w których zachodzi powolna krystalizacja minerałów, dzięki czemu powstaje skała jawnokrystaliczna.

Zadanie 15. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań [...] społecznych [...] gospodarczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 4. Formułowanie twierdzeń o prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek – przyroda – gospodarka. 7. [...] Wartościowanie zachowań i działalności człowieka w środowisku geograficznym.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. Poziom podstawowy XIII.8) Zdający identyfikuje konflikty interesów w relacjach człowiek – środowisko i rozumie potrzebę ich rozwiązywania zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju [...].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne uzasadnienie i podanie korzyści.

1 pkt – poprawne uzasadnienie albo podanie korzyści.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Przykładowe odpowiedzi

Uzasadnienie:

- Dzięki regulacji rzek zagospodarowywano doliny rzek / pozyskiwano obszary pod uprawę i budowę.
- Regulacja rzek wraz z budową wałów przeciwpowodziowych może zabezpieczać przed wylewami.
- Regulację przeprowadzano w celu poprawy warunków żeglugi rzecznej.
- Regulacja rzek może sprzyjać ograniczeniu procesu erozji rzecznej.
- Regulacja rzek może ułatwiać wykorzystanie wody w przemyśle.

Korzyść wynikająca z braku regulacji:

- Są zachowane naturalne ekosystemy.
- Jest zapewniona naturalna retencja wody ograniczająca wylewy rzek z koryta / powodzie.
- Zachodzi naturalne oczyszczanie się wody.
- Wolno płynąca rzeka zasila okoliczne wody gruntowe i zwiększa ilość wody w środowisku.
- Naturalne wylewy w nieuregulowanej rzece niosą ze sobą corocznie osady bogate w substancje odżywcze, więc użyźniają tereny nadrzeczne.
- Zachowana jest bioróżnorodność siedlisk rzecznych.

Zadanie 16. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań [...] społecznych [...] gospodarczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowania społeczno-gospodarczego [...] świata. 9. Prognozowanie przemian zachodzących w środowisku [...] społeczno-gospodarczym.	Poziom podstawowy I.4) Zdający interpretuje dane liczbowe przedstawione w postaci [...] wykresów. VIII.2) Zdający analizuje i wyjaśnia zmiany liczby ludności świata [...].

Zasady oceniania

2 pkt – trzy poprawne odpowiedzi.

1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Rozwiązanie

wzrost	spadek
	X
	X
X	

Zadanie 17.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań [...] społecznych [...] gospodarczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowania [...] społeczno-gospodarczego [...] świata. 8. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w analizie [...] przemian przestrzeni geograficznej. 11. Analizowanie zjawisk i współzależności zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map [...] tematycznych.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. XV.2) Zdający analizuje zróżnicowanie przestrzenne zachowań prokreacyjnych Polaków i wykazuje ich związek z uwarunkowaniami społeczno-kulturowymi [...]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...]. XV.4) Zdający [...] podaje przyczyny migracji wewnętrznych [...]. XV.5) Zdający [...] analizuje przestrzenne zróżnicowanie rynku pracy w Polsce.

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawna odpowiedź odnosząca się do związku między niedoborem miejsc pracy i niską wartością współczynnika dzietności w województwie świętokrzyskim.
- 0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Przykładowe odpowiedzi

- W województwie świętokrzyskim rynek pracy charakteryzował się niskim popytem na pracę ze strony pracodawców i dużą jej podażą wynikającą z liczby osób bezrobotnych i zatrudnionych, więc duża liczba osób w wieku prokreacyjnym wyjeżdżała z tego województwa w celu podjęcia pracy.
- Niedobór miejsc pracy poza rolnictwem w województwie świętokrzyskim / duża stopa bezrobocia ogółem przyczynia się do ujemnego salda migracji kobiet w wieku 15–49 lat.
- Pracodawcy w tym województwie oferują stosunkowo niskie płace, co przyczynia się do migracji młodych ludzi do dużych aglomeracji w sąsiednich województwach / do innych krajów i do zakładania tam rodzin.
- To województwo charakteryzuje się stosunkowo wysokim udziałem ludności wiejskiej, wśród której występuje liczebna przewaga mężczyzn w wieku prokreacyjnym, wynikająca z niedoboru miejsc pracy dla kobiet w usługach.
- W tym województwie występowała stosunkowo wysoka stopa bezrobocia, co spowodowało odłożenie decyzji o założeniu rodziny / podjęcie decyzji o migracji z tego województwa, przyczyniającej się do niskiej wartości wskaźnika dzietności.
- Niektóre miasta Staropolskiego Okręgu Przemysłowego / Centralnego Okręgu Przemysłowego charakteryzowały się obecnością dużego zakładu przemysłowego, którego restrukturyzacja/likwidacja przyczyniła się do wystąpienia stosunkowo wysokiego bezrobocia w mieście, a w konsekwencji do odkładania decyzji o założeniu rodziny / migracji z tego województwa.

- Przemysł tego województwa / przemysł materiałów budowlanych charakteryzuje się stosunkowo niskimi nakładami na badania i rozwój, co przyczynia się do podjęcia decyzji o wyjeździe przez osoby o wysokich kwalifikacjach, które nie mogą podjąć pracy w województwie świętokrzyskim, i zakładania rodzin poza jego obszarem.

Zadanie 17.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań [...] społecznych [...] gospodarczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 4. Formułowanie twierdzeń o prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska [...] społeczno-gospodarczego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek – przyroda – gospodarka. 9. Prognozowanie przemian zachodzących w środowisku [...] społeczno-gospodarczym. 11. Analizowanie zjawisk i współzależności zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map [...] tematycznych.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. XV.2) Zdający analizuje zróżnicowanie przestrzenne zachowań prokreacyjnych Polaków i wykazuje ich związek z uwarunkowaniami społeczno-kulturowymi [...]. XXI.1) Zdający charakteryzuje problemy demograficzne w skali [...] krajowej [...]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...]. XV.3) Zdający [...] prognozuje skutki współczesnych przemian demograficznych w Polsce [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawny skutek.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Przykładowe odpowiedzi

- W tych województwach pogłębia się proces starzenia ludności.
- Występuje zagrożenie depopulacją tych województw.
- Mogą wystąpić niedobory zasobów pracy w wyniku niskiej podaży siły roboczej.
- Może wystąpić spadek atrakcyjności województw dla inwestorów z powodu niedoborów zasobów pracy.
- Spadek popytu na usługi edukacyjne.
- Spadek wydatków na ograniczenie skutków antropopresji.

Zadanie 18. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru [...] procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali lokalnej [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowania [...] społeczno-gospodarczego i kulturowego świata. 8. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w analizie [...] przemian przestrzeni geograficznej.	Poziom rozszerzony XI.2) Zdający wskazuje [...] technopolie [...]. XII.5) Zdający analizuje mapę miejsc pielgrzymkowych na świecie [...]. XXI.4) Zdający klasyfikuje migracje [...]. Poziom podstawowy VIII.6) Zdający charakteryzuje główne kierunki i przyczyny migracji ludności na świecie. VIII.10) Zdający charakteryzuje [...] wpływ religii na życie społeczne [...].

Zasady oceniania

2 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.

1 pkt – jedna poprawna odpowiedź.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Rozwiązanie

B, E

Zadanie 19.1. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali lokalnej, regionalnej, krajowej [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz różnicowania [...] społeczno-gospodarczego i kulturowego świata. 7. Waloryzowanie zjawisk i procesów przyrodniczych oraz wartościowanie zachowań i działalności człowieka w środowisku geograficznym. 8. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w analizie [...] przemian przestrzeni geograficznej.	Poziom rozszerzony XV.1) Zdający porównuje poziom życia ludności (w zakresie stanu środowiska, warunków mieszkaniowych, infrastruktury komunalnej, dostępu do kultury, oświaty i ochrony zdrowia) w wybranych regionach Polski. XV.5) Zdający identyfikuje cechy indywidualne wybranych miast w Polsce [...]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...]. I.4) Zdający interpretuje dane liczbowe przedstawione w postaci [...] wykresów.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne uzupełnienie trzech wierszy.

1 pkt – poprawne uzupełnienie dwóch wierszy.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Rozwiązanie

Lublin

Bielsko-Biała

Rzeszów

Zadanie 19.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali lokalnej, regionalnej, krajowej [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 7. Waloryzowanie zjawisk i procesów przyrodniczych oraz wartościowanie zachowań i działalności człowieka w środowisku geograficznym.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. XV.1) Zdający porównuje poziom życia ludności (w zakresie stanu środowiska, warunków mieszkaniowych, infrastruktury komunalnej, dostępu do kultury, oświaty i ochrony zdrowia) w wybranych regionach Polski. XV.5) Zdający identyfikuje cechy indywidualne wybranych miast w Polsce [...]. Poziom podstawowy I.4) Zdający interpretuje dane liczbowe przedstawione w postaci [...] wykresów.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne uzasadnienie.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Przykładowe odpowiedzi

- Kraków uzyskał niską ocenę według kryterium środowiskowego, ponieważ w mieście występuje zanieczyszczenie powietrza / często smog, któremu sprzyjają:
 - położenie w dolinie Wisły, umożliwiające koncentrację zanieczyszczeń
 - występowanie dominujących zachodnich wiatrów niosących zanieczyszczenia z uprzemysłowionych obszarów
 - emisja zanieczyszczeń, które pochodziły z pieców domowych
 - ciasna zabudowa miasta, ułatwiająca koncentrację zanieczyszczeń emitowanych przez pojazdy lub zakłady przemysłowe.
- W Krakowie koncentruje się duża liczba ludności, z czym wiąże się wytwarzanie dużej ilości odpadów komunalnych / ścieków, emisja hałasu.

Zadanie 20.1. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań przyrodniczych, społecznych [...] gospodarczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 4. Formułowanie twierdzeń o prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek – przyroda – gospodarka. 8. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w analizie [...] przemian przestrzeni geograficznej. 11. Analizowanie zjawisk i współzależności zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem różnych map [...] tematycznych.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. X.1) Zdający charakteryzuje różne typy rolnictwa, przedstawia ich uwarunkowania [...]. XVI.2) Zdający analizuje i wyjaśnia strukturę użytkowania gruntów na terenach wiejskich. XIX.1) Zdający wykazuje związki kierunków produkcji rolnej [...] z klimatem, ukształtowaniem powierzchni, żyznością gleb i zasobami wodnymi. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...]. XV.7) Zdający [...] analizuje wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na możliwości przemian strukturalnych w rolnictwie Polski.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wyjaśnienie dla dwóch województw.

1 pkt – poprawne wyjaśnienie dla jednego województwa.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Przykładowe odpowiedzi

Województwo zachodniopomorskie

- Występuje tu stosunkowo niska gęstość zaludnienia, więc sieć osadnicza nie ogranicza wielkości gospodarstw.
- Po drugiej wojnie światowej wysiedlono większość ludności wsi, a następnie utworzono państwowe gospodarstwa rolne, które charakteryzowały się dużą powierzchnią.
- Do dużego udziału gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha przyczyniła się prywatyzacja państwowych gospodarstw rolnych.
- Występuje tu rolnictwo wysokotowarowe, przynoszące duże dochody, więc rolnicy dążą do powiększania gospodarstw.
- Rzeźba terenu nie jest czynnikiem ograniczającym wielkość gospodarstw.

Województwo śląskie

- Obszar województwa śląskiego charakteryzował się niskim udziałem PGR-ów przed 1990 r., więc nie wystąpił tu na większą skalę proces prywatyzacji tych gospodarstw w latach 90. XX w., sprzyjający wzrostowi średniej wielkości gospodarstw rolnych.
- Stosunkowo wysoki udział ludności dwuzawodowej / chłoporobotników w okresie PRL-u nie sprzyjał wzrostowi średniej wielkości gospodarstw rolnych.
- Zasady dziedziczenia gospodarstw rolnych przyczyniły się do ich rozdrobnienia.
- Znajdują się tu obszary zurbanizowane / obszary uprzemysłowione / wysoka gęstość zaludnienia, co ogranicza wielkość gospodarstw.
- W tym województwie rolnictwo jest ograniczone występowaniem obszarów charakteryzujących się skażeniem środowiska.
- Warunki przyrodnicze w południowej części tego województwa charakteryzujące się górkim ukształtowaniem powierzchni / glebami słabej jakości / dużą lesistością / chłodniejszym klimatem / krótszym okresem wegetacyjnym niż na nizinach są dla rolnictwa niedogodne, więc powierzchni do prowadzenia gospodarstw jest niewiele i została ona podzielona na małe gospodarstwa.

Zadanie 20.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 1. Rozumienie specjalistycznych pojęć i posługiwanie się terminami geograficznymi. 3. Identyfikowanie sieci powiązań przyrodniczych, społecznych [...] gospodarczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 4. Formułowanie twierdzeń o prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek – przyroda – gospodarka. 11. Analizowanie zjawisk i współzależności zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem różnych map [...] tematycznych.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. X.1) Zdający charakteryzuje różne typy rolnictwa, przedstawia ich uwarunkowania [...]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Przykładowe odpowiedzi

- Małe gospodarstwa mają mniejsze możliwości uzyskiwania nadwyżek produkcji, którą mogłyby przeznaczać na sprzedaż, dlatego odznaczają się niską towarowością.
- Duży udział gospodarstw poniżej 5 ha wpływa na niską towarowość produkcji rolnej w tym województwie, gdyż w gospodarstwach tych dominuje produkcja rolna na własne potrzeby.

Zadanie 21. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań [...] społecznych, kulturowych, gospodarczych i politycznych w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowania przyrodniczego [...] świata. 4. Formułowanie twierdzeń o prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek – przyroda – gospodarka.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. X.1) Zdający charakteryzuje różne typy rolnictwa [...]. XIX.1) Zdający wykazuje związki kierunków produkcji rolnej, w tym struktury upraw i chowu zwierząt, z klimatem, ukształtowaniem powierzchni, żyznością gleb i zasobami wodnymi. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...]. I.4) Zdający interpretuje dane liczbowe przedstawione w postaci tabel [...]. VIII.10) Zdający charakteryzuje [...] wpływ religii na życie społeczne i gospodarkę. X.3) Zdający wyjaśnia zasięg geograficzny głównych upraw i chowu zwierząt na świecie.

Zasady oceniania

2 pkt – nazwa państwa i dwa poprawne uzasadnienia.

1 pkt – nazwa państwa i jedno poprawne uzasadnienie.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Rozwiązanie

Nazwa państwa: Egipt

Przykładowe uzasadnienia:

- W Egipcie występuje niedobór wody dla rolnictwa / uprawy winogron.
- Struktura użytkowania gruntów w Egipcie charakteryzuje się wysokim udziałem nieużytków.
- W Egipcie występuje niedobór pastwisk, w związku z czym pogłowie owiec jest najmniejsze spośród państw przedstawionych w tabeli.
- Większość ludności Egiptu wyznaje islam, który zabrania spożywania alkoholu / mięsa wieprzowego.

Zadanie 22. (0–3)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań przyrodniczych [...] gospodarczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 4. Formułowanie twierdzeń o prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek – przyroda – gospodarka. 5. [...] Formułowanie i weryfikacja hipotez oraz proponowanie rozwiązań problemów dotyczących środowiska geograficznego. 7. Waloryzowanie zjawisk i procesów przyrodniczych oraz wartościowanie zachowań i działalności człowieka w środowisku geograficznym. 9. Prognozowanie przemian zachodzących w środowisku przyrodniczym i społeczno-gospodarczym.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. XIX.3) Zdający prezentuje przykłady sposobów pokonywania przyrodniczych ograniczeń działalności gospodarczej człowieka [...]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...]. XIII.8) Zdający identyfikuje konflikty interesów w relacjach człowiek – środowisko i rozumie potrzebę ich rozwiązywania zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju [...].

Zasady oceniania

- 3 pkt – trzy poprawne odpowiedzi.
- 2 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.
- 1 pkt – jedna poprawna odpowiedź.
- 0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Przykładowe odpowiedzi

Argumenty:

- Państwa Sahelu pozyskują środki finansowe z zagranicy, które przyczyniają się do aktywizacji gospodarki.
- Tworzenie miejsc pracy w administracji państwowej oraz w regionach, w których jest realizowany projekt.
- Nastąpi ograniczenie zasypywania piaskiem pustynnym pól uprawnych / dróg, gdyż drzewa stanowią barierę powstrzymującą wiatr.
- Zmniejszy się erozja wietrzna gleb, gdyż system korzeniowy drzew chroni glebę przed wywiewaniem.
- Zmniejszenie ubóstwa ludności Sahelu, gdyż poprawi się sytuacja rolnictwa – poprawią się warunki agroklimatyczne i glebowe.
- Zmniejszy się zagrożenie głodem, gdyż poprawa warunków klimatycznych i glebowych oraz zmniejszenie erozji gleb przyczynią się do wzrostu plonów.
- Zwiększą się zasoby wody w regionie, gdyż wraz ze wzrostem zalesienia podniesie się poziom wód gruntowych.
- Wzrośnie świadomość ekologiczna ludności w państwach Sahelu.

Zagrożenie:

- Wysokie temperatury powietrza / niskie opady atmosferyczne / niekorzystne warunki glebowe utrudniające zalesienie / przyczyniające się do pożarów lasów.
- Wycinanie drzew Wielkiego Zielonego Muru w celu pozyskania źródła energii / budulca.
- Przeznaczanie zbyt małych środków finansowych na realizację projektu.
- Konflikty między państwami Afryki mogą zniweczyć wysiłek zalesiania.

Zadanie 23.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali lokalnej [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz różnicowania przyrodniczego [...] świata. 3. Analizowanie, interpretacja i przetwarzanie informacji przedstawionych na mapach wykonanych z wykorzystaniem narzędzi GIS.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. Poziom podstawowy V.3) Zdający charakteryzuje główne procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi [...].

Zasady oceniania

1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Rozwiązanie

FP

Zadanie 23.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali lokalnej [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz różnicowania przyrodniczego [i] społeczno-gospodarczego [...] świata. 3. Analizowanie, interpretacja i przetwarzanie informacji przedstawionych na mapach wykonanych z wykorzystaniem narzędzi GIS.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. XIV.1) Zdający [...] wyróżnia główne cechy wybranych krajobrazów w Polsce: górniczego (np. obszar kopalni Bełchatów). XVI.1) Zdający analizuje wpływ przedsiębiorstwa przemysłowego na środowisko przyrodnicze [...]. Poziom podstawowy XIII.4) Zdający wyjaśnia wpływ górnictwa na środowisko przyrodnicze na przykładzie odkrywkowych [...] kopalni w Polsce [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawna forma wraz z poprawnym uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Rozwiązanie

C

Przykładowe uzasadnienie:

- Eksploatacja węgla brunatnego wymaga odwadniania kopalni/odkrywki, wskutek czego maleją zasoby wód podziemnych.
- Odwadnianie wyrobiska przyczynia się do obniżenia zwierciadła wód podziemnych / powstawania leja depresyjnego / leja depresji.
- Jest to głębokie wyrobisko kopalniane, z którego stale odprowadza się wody podziemne, aby nie zostało zalane wodą.
- Forma D jest formą wypukłą, więc wody z jej obszaru szybko odpływają.

Zadanie 24. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali [...] krajowej [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 4. Formułowanie twierdzeń o prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek – przyroda – gospodarka. 11. Analizowanie zjawisk i współzależności zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem różnych map [...] tematycznych.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...]. XI.1) Zdający wyjaśnia [...] wpływ [czynników lokalizacji przemysłu] na rozmieszczenie i rozwój wybranych jego działów.

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawne uzupełnienie trzech zdań.
1 pkt – poprawne uzupełnienie dwóch zdań.
0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Rozwiązanie

dostępność surowca
związanej
Kujaw

Zadanie 25. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 3. Identyfikowanie sieci powiązań przyrodniczych [...] gospodarczych [...] w przestrzeni geograficznej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowania przyrodniczego [i] społeczno-gospodarczego [...] świata. 4. Formułowanie twierdzeń o prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek – przyroda – gospodarka.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...]. X.5) Zdający wyjaśnia rozmieszczenie głównych łowisk [...].

Zasady oceniania

2 pkt – dwie poprawne przyczyny.

1 pkt – jedna poprawna przyczyna.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Przykładowe odpowiedzi

Łowisko A – przyczyna społeczno-gospodarcza:

- Wysokie zapotrzebowanie żywnościowe państw nadbrzeżnych wynikające z dużej liczby ludności.
- Tradycja spożywania ryb i owoców morza.
- Dobrze rozwinięta flota połowowa państw nadbrzeżnych.

Łowisko B – przyczyna przyrodnicza:

- Występowanie zimnego Prądu Peruwiańskiego.
- Wynoszenie żyznych i natlenionych wód ku powierzchni / upwelling.
- Wysoka liczebność populacji ryb.

Zadanie 26.1. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali [...] krajowej [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 11. Analizowanie zjawisk i współzależności zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map [...] tematycznych.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. XIX.2) Zdający wyjaśnia związki między występowaniem surowców mineralnych a kierunkami rozwoju przemysłu i strukturą towarową handlu zagranicznego. XIX.3) Zdający prezentuje przykłady sposobów pokonywania przyrodniczych ograniczeń działalności gospodarczej człowieka [...]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...]. VII.3) Zdający wskazuje na mapie miejsca ważniejszych konfliktów zbrojnych [...] na Bliskim Wschodzie w XXI w. VII.5) Zdający porównuje PKB państw znajdujących się na różnym poziomie rozwoju gospodarczego [...]. IX.3) Zdający analizuje strukturę i kierunki międzynarodowej wymiany handlowej [...].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne uzupełnienie dwóch wierszy w tabeli.

1 pkt – poprawne uzupełnienie jednego wiersza albo jednej kolumny w tabeli.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższych kryteriów.

Rozwiązanie

Alaska, 1

Zatoka Perska, 6

Zadanie 26.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali [...] krajowej [...]. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 2. Analizowanie i wyjaśnianie zjawisk i procesów geograficznych oraz zróżnicowania przyrodniczego [i] społeczno-gospodarczego [...] świata. 4. Formułowanie twierdzeń o prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek – przyroda – gospodarka. 11. Analizowanie zjawisk i współzależności zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map [...] tematycznych.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. XXIII.1) Zdający [...] charakteryzuje [...] główne problemy społeczno-gospodarcze [najbogatszych państw]. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawny skutek.

0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Przykładowe odpowiedzi

- Uzależnienie gospodarek krajów wysoko rozwiniętych od sytuacji politycznej w regionach intensywnego wydobycia.
- Wyższe ceny ropy naftowej wynikające z kosztów jej transportu.
- Niebezpieczeństwo zanieczyszczenia środowiska podczas transportu ropy naftowej (np. tankowcami).
- Rozwój transportu morskiego.
- Utworzenie wyspecjalizowanych portów morskich do przeładunku ropy naftowej.
- Lokalizowanie rafinerii w portach.
- Uzależnienie regionów wydobycia od koniunktury na rynkach.

Zadanie 27. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Poziom rozszerzony I. Wiedza geograficzna 2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali [...] krajowej i globalnej. II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 4. Formułowanie twierdzeń o prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego oraz wzajemnych zależności w systemie przyroda – człowiek – gospodarka. 5. [...] Formułowanie [...] hipotez [...]. 11. Analizowanie zjawisk i współzależności zachodzących w środowisku geograficznym z wykorzystaniem [...] map [...] tematycznych.	Poziom rozszerzony I.3) Zdający identyfikuje zależności przyczynowo-skutkowe, funkcjonalne i czasowe między elementami przestrzeni geograficznej [...]. XII.2) Zdający identyfikuje prawidłowości dotyczące przestrzennego zróżnicowania dostępności do usług edukacyjnych [...] na świecie. Poziom podstawowy I.3) Zdający czyta i interpretuje treści różnych map [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawny czynnik wraz z poprawnym wyjaśnieniem.
0 pkt – odpowiedź, która nie spełnia powyższego kryterium.

Przykładowe odpowiedzi

- Czynnik: Praca dzieci / tradycyjne zajęcia dzieci w gospodarstwie domowym.
Wyjaśnienie: Ubóstwo rodzin wymusza pracę dzieci i uniemożliwia ich edukację.
- Czynnik: Kultura/tradycje. Wyjaśnienie: Wczesne zamążpójście dziewcząt (ich tradycyjna rola społeczna) jest przeszkodą dla edukacji.
- Czynnik: Brak stabilności politycznej / częste wojny. Wyjaśnienie: Konflikty sprzyjają pogłębieniu zjawiska ubóstwa.
- Czynnik: Brak infrastruktury edukacyjnej. Wyjaśnienie: Szkoły nie występują w odległości umożliwiającej dojazd do placówki. Budynki szkolne są niskiej jakości i nie mają odpowiedniego wyposażenia.
- Czynnik: Klimat. Wyjaśnienie: Występowanie pustyń utrudnia dojazd mieszkańców do szkół.